

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld, .. maart 2021

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de minister van Buitenlandse Zaken over de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) van 22 maart 2021 (2021Z04546) en het verslag van de RBZ van 22 februari 2021 (21501-02, nr. 2295).

De op 16 maart 2021 aan de minister toegezonden vragen en opmerkingen zijn met de door de minister bij brief van ... toegezonden antwoorden hieronder afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Pia Dijkstra

De griffier van de commissie,
Van Toor

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken van 22 maart 2021. Zij hebben een aantal vragen en opmerkingen.

De leden van de CDA-fractie danken de minister voor het toezenden van de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken van 22 maart 2021. Zij hebben nog enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken van 22 maart 2021. Deze leden hebben nog enkele vragen.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben kennisgenomen van de agenda van de Raad Buitenlandse Zaken d.d. 22 maart 2021 en hebben daar de volgende vragen en opmerkingen over.

De leden van de PvdA-fractie hebben eveneens een aantal vragen en opmerkingen.

Rusland

De leden van de VVD-fractie maken zich zorgen om de situatie van Alexei Navalny. Deze leden vinden het goed dat er gerichte sancties zijn ingesteld, maar zijn nog steeds verontrust over de algehele situatie in Rusland. Zij steunen een strenge, EU-brede lijn.

De leden van de D66-fractie vinden het terecht dat er gerichte sancties zijn aangenomen richting vier functionarissen die zijn betrokken bij de veroordeling van Navalny en het gewelddadig neerslaan van de protesten. Is het mogelijk om de breedte van het sanctieregime te bezien en te kijken in welke mate dit aangepast kan worden?

De leden van de GroenLinks-fractie delen de zorgen van het kabinet omtrent de aanvallen van het Russische regime op fundamentele vrijheden. Zij vinden het positief dat er inmiddels persoonsgerichte sancties jegens vier betrokken personen rondom de arrestatie van Navalny en het gewelddadig optreden tegen demonstranten zijn ingevoerd. Zij vragen zich af of deze inzet van de EU wat betreft de minister voldoende is of dat hij van mening is dat de persoonsgerichte sancties verder moeten worden uitgebreid? Daarbij vragen deze leden de minister om toe te lichten wat de beoogde samenwerking op het gebied van klimaat tussen de EU en Rusland precies voorstelt? Kan hij daar een uitgebreide toelichting op geven, welke concrete acties er bijvoorbeeld nu en in de toekomst aan verbonden zijn? Kan hij ook aangeven op welke wijze samenwerking inzake het Noordpoolgebied daarbij wordt vormgegeven?

De leden van de PvdA-fractie constateren dat tijdens de RBZ van 22 februari jl. is besloten dat de betrekkingen met Rusland voortaan gericht zullen zijn op het verzetten tegen schendingen van het internationaal recht en de mensenrechten, het indammen van desinformatie en cyberaanvallen en samenwerken bij kwesties die van belang zijn voor de EU. Wat zal de inzet van de minister hier zijn? Zijn er al concrete voorstellen voor acties in het verlengde van de RBZ van 22 februari jl.?

Zoals eerder aangegeven menen de leden van de PvdA-fractie dat de steun aan het maatschappelijk middenveld onontbeerlijk is en dat mensenrechten en de rechten van maatschappelijk middenveld centraal moeten staan in de relatie tussen de EU en Rusland. Het EU Actieplan voor Mensenrechten en Democratie stelt dat de EU en EU-lidstaten in actie zullen komen tegen het sluiten van de ruimte van maatschappelijke organisaties en activisten, journalisten, wetenschappers, advocaten en andere burgers. EU-delegaties en ambassades spelen daarbij een belangrijke rol en maatschappelijke organisaties en hun partners. Deze kunnen regelmatig en structureel contact onderhouden met mensenrechtenorganisaties, en zichtbare steun geven aan individuele mensenrechtenverdedigers. Wat is de inzet bij het opvoeren van de diplomatieke druk – in overleg met mensenrechtenverdedigers omdat zij onder druk staan vanwege recente wetgeving en de vele arrestaties onder activisten, journalisten en advocaten? Welke meerwaarde ziet de minister in het vaker gebruik maken van gecoördineerde demarches, het regelmatig uitbrengen van verklaringen en consequent op het hoogste niveau aandacht vragen voor deze personen die in strijd met internationaal recht strafrechtelijk vervolgd worden?

Venezuela

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de oplopende spanningen tussen de EU en het Maduro-regime. De leden van de VVD-fractie steunen dan ook de oproep van het kabinet aan de Hoge Vertegenwoordiger.

De leden van de D66-fractie vinden de reactie van de EU om het hoofd van de EU-delegatie van Venezuela *persona non grata* te verklaren een logische. Echter maken deze leden zich wel zorgen over de verdere isolatie van Venezuela, zeker omdat het ons grootste buurland is. Is de minister bereid zich binnen de EU in te zetten om de relatie met Venezuela te verbeteren en te kijken of het dialoog met Venezuela heropend kan worden? Als buurland is Nederland bij uitstek de EU-lidstaat die hier een belangrijke rol kan en dient te spelen.

Westelijke Balkan

De leden van de D66-fractie hopen op verdere verzoening tussen Kosovo en Servië. In dit verband willen deze leden vragen wat de concrete pijnpunten nu nog zijn die de speciale EU-gezant heeft gededistilleerd uit de gesprekken met Servië en Kosovo? Zijn dit vooral culturele, sociale spanningen of liggen er ook bepaalde concrete oplosbare problemen op tafel?

Georgië

De leden van de D66-fractie vinden de ontwikkelingen in Georgië uitermate zorgelijk. Op welke manier draagt de EU bij aan het stabiliseren van de politieke situatie in het land? In hoeverre is de EU afhankelijk van Georgië als het gaat om energiebehoeftes, en komen deze in gevaar door de hachelijke politieke situatie?

Turkije

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van enkele positieve ontwikkelingen in de relatie tussen de EU en Turkije. Zij delen de mening dat het van belang is om positieve veranderingen te consolideren, terwijl de negatieve ontwikkelingen, inclusief de doorgaande destabilisering van de regio en de doorgaande schending van de rechtsstaat, blijvend moeten worden aangepakt op EU-brede wijze. Zij vragen wat momenteel de stand is ten aanzien van de veiligheidssamenwerking met Turkije, de Turkse hulp bij het bestrijden van illegale migratie, de Turkse acties in gebieden onder de rechtsmacht van Cyprus en Griekenland, en het huidige aantal politieke gevangenen in Turkije. Zij vragen ook hoe deze ontwikkelingen worden vertaald naar conditionaliteit in het Zuidelijk Nabuurschap.

De leden van de CDA-fractie zijn benieuwd naar de huidige Turkse bodemonderzoeksactiviteiten in de Middellandse Zee. Kan de minister bevestigen dat er op dit moment geen Turkse schepen op zoek zijn naar olie en gas in Europese wateren? Tevens vragen deze leden naar de stand van zaken omtrent de sancties die worden ingevoerd tegen Turkse personen en bedrijven die deze illegale praktijken mogelijk maken.

De leden van de D66-fractie vragen of er in de Raad gesproken zal worden over de uitgangspunten die de EU inneemt ten opzichte van een vernieuwde EU-Turkije deal? Zo ja, wat is de inzet van Nederland hierbij?

De leden van de GroenLinks-fractie constateren dat de mensenrechtensituatie in Turkije alleen maar verder afbrokkelt. Niet alleen zitten sinds de coup van 2016 nog steeds duizenden mensen vast op grond van 'terrorisme'-gerelateerde aanklachten, ook voor organisaties als Amnesty International wordt het steeds moeilijker om in vrijheid te opereren in Turkije. Deze leden vragen de minister te schetsen wat Nederland doet om deze dialoog gaande te houden, bijvoorbeeld op bilaterale wijze en via ambassades? In welke mate zijn Nederlandse diplomaten aanwezig bij rechtszaken van Turkije jegens mensenrechtenactivisten?

De leden van de GroenLinks-fractie constateren tevens dat de verslechterende mensenrechtensituatie in Turkije onvoldoende expliciet wordt besproken, bijvoorbeeld niet tijdens de laatste Europese Raad van 10 en 11 december 2020 en ook te weinig door de Hoge Vertegenwoordiger en de Raad op hoog politiek niveau. Kan de minister toezeggen dat het komende rapport van de Hoge Vertegenwoordiger over Turkije secuur en uitgebreid moet ingaan

op de verslechterende mensenrechtensituatie in het land? Kan de minister toezeggen mensenrechten tijdens alle ontmoetingen met Turkse autoriteiten te bespreken, ook op het hoogste niveau? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe gaat de minister dit uitvoeren? Deelt de minister de mening van de leden van de GroenLinks-fractie dat een verbeterde mensenrechtensituatie een voorwaarde moet zijn voor het verdiepen van EU-Turkije relaties? En deelt hij tevens de mening dat het recent opgestelde “Mensenrechtenplan” volstrekt onvoldoende is voor het tegemoet komen aan de zorgen over mensenrechtenschendingen? Zo nee, waarom niet?

De leden van de GroenLinks-fractie vragen tenslotte nog of de EU-Turkije deal aan een update toe is, aangezien zij constateren dat Turkije al een tijd geen vluchtelingen meer terugneemt. Kan de minister hier een toelichting over geven? Klopt het dat er wordt gesproken over een update van de EU-Turkije deal, en zo ja, hoe verwacht de minister dat dit proces gaat verlopen?

In de geannoteerde agenda lezen de leden van de PvdA-fractie dat de Raad zal spreken over de EU-Turkije relatie in aanloop naar de Europese Raad van 25 en 26 maart. Deze leden merken op dat in de afgelopen maanden de Turkse autoriteiten hun aanval op afwijkende meningen gestaag hebben opgevoerd met een aantal nieuwe wetgevende initiatieven. Aanvallen op politici, politieke activisten, advocaten en andere spelers in het maatschappelijk middenveld zijn geïntensiveerd. Velen worden nog steeds vastgehouden op grond van ‘terrorisme’-gerelateerde aanklachten. Deelt de minister de mening dat er sprake is van een aanhoudende verslechtering van de mensenrechtensituatie en zo ja, is de minister bereid dit tijdens de Raad onder de aandacht te brengen? En zo nee, waarom niet? Op welke wijze en wanneer is de mensenrechtensituatie voor het laatst besproken tijdens de Raad? Immers de Europese Commissie en het Europees Parlement hebben wel uitspraken gedaan over de mensenrechtensituatie in Turkije. De leden van de PvdA-fractie vinden het belangrijk dat ook de Europese Raad en de Hoge Vertegenwoordiger zich hierover uitspreken. Naleving van mensenrechten moet aan de basis staan van de discussie over de EU-Turkije relaties, op welke manier gaat de minister hier invulling aan geven tijdens de Raad? Is Nederland bereid de Hoge Vertegenwoordiger op te roepen serieus in te gaan op de verslechterende mensenrechtensituatie in Turkije?

Informele uitwisseling met de VN Hoge Commissaris voor Mensenrechten

De leden van de CDA-fractie maken zich grote zorgen over de mensenrechtensituatie in China. Deze leden vragen de minister om een appreciatie te geven van het rapport van de Amerikaanse NGO Newlines Institute for Strategy and Policy waarin 50 internationale onderzoekers concluderen dat China zich schuldig maakt aan genocide op de Oeigoeren. Kan de minister deze conclusies meenemen in zijn gesprek met de Hoge Commissaris voor Mensenrechten van de Verenigde Naties? En de leden van de CDA-fractie zijn benieuwd of de minister wil pleiten voor een onderzoek van de VN naar deze gruwelijke misstanden in Xinjiang, aangezien het hier gaat om een flagrante schending van een VN-verdrag.

Daarnaast zijn de leden van de CDA-fractie benieuwd of er op Europees niveau wordt gewerkt aan een lijst van te sanctioneren personen en bedrijven die mensenrechtenschendingen in Xinjiang faciliteren, conform de motie-Sjoerdsma c.s. (Kamerstuk 21501-20-1596). Indien dit niet het geval is dan vragen de leden van de CDA-fractie of de minister dit nogmaals ter tafel wil brengen.

De leden van de D66-fractie lezen dat het kabinet adequate financiering van de bevordering van mensenrechten van belang vindt. Wat wordt hiermee bedoeld? Betekent dit dat Nederland nieuwe prioriteiten aandraagt bij de Hoge Commissaris of dat er wordt gekeken naar het verhogen van het budget? Zo ja, welke prioriteiten stelt het kabinet?

De leden van de PvdA-fractie achten, net als het kabinet, de rol van de Mensenrechtenraad van groot belang in het tegengaan van straffeloosheid, zoals bijvoorbeeld voor Syrië, Myanmar en Jemen. Ook maken zij zich, net als het kabinet, zorgen over de invloed van China op het mensenrechtendiscours. Is de minister bereid om de wereldwijde oproep van ruim 300 organisaties om een onafhankelijk VN-Mensenrechtenraad mechanisme voor China in te stellen te bespreken met Hoge Commissaris Bachelet?

Zuidelijk Nabuurschap

De leden van de D66-fractie staan positief tegenover het Zuidelijk Nabuurschap initiatief van de EU. Wat is de inzet van het kabinet als het gaat om de afspraken die worden gemaakt over migratie met landen van herkomst? Met welke landen loopt er op dit moment een EU-dialoog of bilateraal dialoog om zulke afspraken te maken? In het geval dit nog niet gebeurt, waarom niet? Wat zijn de pijnpunten in dit dossier?

Myanmar

De leden van de CDA-fractie maken zich zorgen over de situatie in Myanmar. Nederland heeft bij de vorige Raad Buitenlandse Zaken gepleit voor uitbreiding van persoonsgerichte sancties tegen direct betrokkenen bij de staatsgreep. Dit voorstel werd breed ondersteund door de andere ministers blijkt uit het schriftelijk verslag van de bijeenkomst. De leden van de CDA-fractie zijn benieuwd naar de voortgang van de invoering van de sancties. Tevens vragen deze leden of hierbij gebruik zal worden gemaakt van het EU-mensenrechtensanctieregime.

De leden van de PvdA-fractie vragen of de minister gezien de meest recente ontwikkelingen bereid is de zorgelijke situatie in Myanmar en passende EU-reactie aan de orde te stellen tijdens de RBZ?

Quad (Quadrilateral Security Dialogue)

De leden van de CDA-fractie zijn verheugd met de nieuwe diplomatieke koers van de Verenigde Staten. Niet alleen met de Europese Unie wordt weer de samenwerking gezocht, maar ook met landen in Azië. Zo hoopt de VS met een groep gelijkgestemde landen de Chinese ambities in Oost-Azië in toom te houden. Dit samenwerkingsverband, de Quad, wordt mogelijk een bepalend vehikel voor de toekomstige machtsbalans in Oost-Azië. De leden van de CDA-fractie zijn benieuwd hoe de minister tegen dit samenwerkingsverband aankijkt en of hij het opportuun vindt om binnen de EU te pleiten voor een Europese aansluiting bij of samenwerking met de Quad.